

Redengevende omschrijving – Gouderak: Middelblok achter 79 (veldschuur)

Monumentnummer: 23/13

FEITELIJKE GEGEVENS

Adres	Middelblok achter 79, Gouderak (veldschuur)
Kadastraal nummer	Gouderak B 4790
Naam object	Veldschuur bij voormalige steenbakkerij 'Gouderak', ook wel 'Van Vliet'.
Complexonderdelen	Veldschuur. De overige complexonderdelen zijn de directeurswoning Middelblok 93 (apart beschreven), het dubbele koetshuis achter Middelblok 99-101 (apart beschreven) en het rijtje arbeiderswoningen Middelblok 99-103 (hoge cultuurhistorische waarde)
Oorspronkelijke functie	Veld- of droogschuur bij een steenbakkerij
Opdrachtgever	Waarschijnlijk [REDACTED]
Architect/aannemer	Niet bekend
Datering / Bouwjaar	begin 20e eeuw

(CULTUUR)HISTORISCHE ACHTERGROND

Steenplaatsen in de Krimpenerwaard

Vanaf de 16^e eeuw tot en met 1960 ontstonden er langs de getijdenrivieren, de Hollandse IJssel en de Lek, steenfabrieken. Het slib dat de rivier achterliet, werd gebruikt als basis voor het bakken van bakstenen. Langs de Hollandse IJssel werden de kenmerkende gele IJsselsteentjes gebakken met een afwijkende kleine maat. De net gevormde stenen werden in veldschuren te drogen gelegd. Deze schuren

moesten de net gevormde stenen beschermen tegen de regen en de felle zon. Als de stenen voldoende gedroogd waren werden deze gebakken in de ovens. Dit was een proces dat bijna een jaar in beslag kon nemen en gepaard ging met veel en vooral zeer zware arbeid. Eigenaren van steenplaatsen bouwden voor hun werknemers vaak dicht in de buurt van de steenplaats arbeiderswoningen, waardoor langs de rivierdijken complexen van steenplaatsen met directeurswoningen, ovens, opslag- en droogplaatsen, zoals veldschuren en arbeiderswoningen ontstonden. Verschillende oorzaken hebben ertoe geleid dat de fabrieken langzaam verdwenen. Zo speelde de vervuiling van de rivieren door gemotoriseerde boten een rol evenals de woningwet van 1901. De laatste steenfabriek verdween uiteindelijk in 1960 uit de gemeente Krimpenerwaard. Op het hoogtepunt van de steenproductie zullen er rond de 25 steenplaatsen in de gemeente hebben gestaan.

De Steenplaats 'Gouderak'

De steenplaats Gouderak is al vóór 1830 gesticht. Hij was toen in handen van [REDACTED]. In 1830 werd de steenplaats gekocht door [REDACTED]. Hij bouwde in 1842 in ieder geval een nieuwe oven bij de steenplaats. In 1872 werd [REDACTED] eigenaar. Deze steenplaats had drie ovens. De onderhavige steenplaats is het langst van alle steenplaatsen in gebruik gebleven. Hij werd opgeheven in 1960 en twee jaar later werd de plaats verkocht. [REDACTED] is ook eigenaar geweest van de steenplaats "Ganzeburg" in Haastrecht. Deze plaats met twee ovens was niet zo groot.

Veld- of droogschuren

De schuren werden binnen het proces gebruikt om de klei te laten drogen. De klei werd na het uitbaggeren en reinigen in houten vormen gedrukt, waarna de klei moest drogen. Dit gebeurde veelal in de open lucht. Maar het drogen mocht niet te snel gaan omdat de kwaliteit van de stenen daardoor afnam. De zon en de regen hadden veel invloed op het droogproces en daarom moesten de stenen tegen de elementen beschermd worden. De houten vormen werden daarom in de veld- of droogschuren geplaatst om te drogen. Iedere steenplaats had in principe meerdere droogschuren. Dit is de enige bewaard gebleven droogschuur.

De veldschuur vormt een herinnering aan de ontwikkeling van steenplaatsen in de gemeente Krimpenerwaard in het algemeen en de ontwikkeling van de steenplaats 'Gouderak' in het bijzonder. Het is tevens een herinnering aan de binnen de gemeente verdwenen beroepen, die bij de steenplaatsen voorkwamen.

De veldschuur markeert, zowel solitair als in samenhang met de overige onderdelen binnen het ensemble, een belangrijke periode uit de economische ontwikkelingsgeschiedenis van de gemeente Krimpenerwaard en de kern Gouderak.

veldschuur staan er langs de dijk en achter de woningen een directeurswoning (Middelblok 93), een rijtje arbeiderswoningen (Middelblok 99 - 103) en een dubbel koetshuis (achter Middelblok 99 – 101). Tezamen maken deze gebouwen een relatief gaaf bewaard ensemble van een steenbakkerij. De meest complete die binnen de gemeente Krimpenerwaard nog bestaat. De veldschuur is illustratief voor dit ensemble.

De steenbakkerijen hadden een ruime opzet. Dit kwam door de hoeveelheid utilitaire gebouwen (opslagruimten, stallen, ovens, veldschuren, woningen, e.d.) en de ruimte voor het bewaren van de stenen in alle processtappen. De schuren lagen aan de rand van het werkterrein van de steenbakkerij, zodat de wind niet gehinderd werd door de bebouwing of andere obstakels en de stenen in rust konden drogen. De positie van de veldschuur is daarmee kenmerkend voor de functie van de schuur.

ARCHITECTUURHISTORISCHE
WAARDE

De veldschuur is een uiterst zeldzame voorbeeld van eind 19e-eeuwse / vroeg 20e-eeuwse veldschuren, die typisch waren voor de productie van de karakteristieke gele IJsselstenen. Ook de oorspronkelijke constructies zijn bewaard en de veldschuur is daarmee een van de steeds schaarser wordende voorbeelden van open houtconstructies uit die periode.

BESCHRIJVING

De veldschuur bestaat uit een langgerekte, open bouwmassa. De constructie bestaat uit een eenlaags houtskelet, dat is opgebouwd uit standvinken en balken. Aan de twee kopse kanten zijn de topgevels bovenin betimmerd met verticale planken. Het zadeldak heeft een kleine hellingshoek en is bedekt met oranje en blauwe oudhollandse pannen.

WAARDENSTELLING

De veldschuur achter Middelblok 79 te Gouderak is van belang vanwege:

Cultuurhistorische waarde:

- Als herinnering aan de ontwikkeling van steenplaatsen in de gemeente Krimpenerwaard in het algemeen en de ontwikkeling van de steenplaats 'Gouderak' in het bijzonder.
- Als herinnering aan de binnen de gemeente verdwenen beroepen, die bij de steenplaatsen voorkwamen.
- Ter markering van een belangrijke periode uit de economische ontwikkelingsgeschiedenis van de gemeente Krimpenerwaard en de kern Gouderak.

Stedenbouwkundige-/landschappelijke waarde, ensemblewaarde:

- Vanwege de kenmerkende positie voor veld- of droogschuren bij steenbakkerijen;
- Als essentieel onderdeel van het steenbakkerij-ensemble bestaande uit een directeurswoning, een veldschuur, een dubbel koetshuis en een rijtje arbeiderswoningen langs de rivierdijk.

Architectuurhistorische waarde:

- Als uiterst zeldzame voorbeelden van eind een 19e-eeuwse / vroeg 20e-eeuwse veldschuur voor de productie van de karakteristieke gele IJsselstenen;
- De tijdsgebonden en gaaf bewaarde open houtconstructies;

Waarde vanwege de Gaafheid:

- Vanwege de gaaf bewaarde hoofdvorm en constructie.

Zeldzaamheidswaarde:

- De droogschuur is de allerlaatste in zijn soort binnen de gemeente Krimpenerwaard.

IDENTITEIT
KRIMPENERWAARD

De veldschuur achter Middelblok 79 te Gouderak draagt bij aan de ruimtelijke identiteit van de gemeente Krimpenerwaard vanwege:

1. De massaopbouw die haaks op de weg staat (ontginning) staat en de functionele constructie van de massa.
2. Als verwijzing naar de in de gemeente ooit talrijk aanwezige steenbakkerijen en veldschuren.

BESCHERMING

De volgende onderdelen vallen onder de bescherming:

- Exterieur, materiaal en bouwkundige structuur.
- De ruimtelijke samenhang binnen het ensemble en de daarin benoemde onderdelen.

BRONNEN

- Dam, D. van (2009), *Gouderak in oude ansichten*, Zaltbommel.
- Groningen, C.L. van (1996), *De Krimpenerwaard*, Zwolle.
- Hofkens, M., Ingen, M. Van, e.a. (1991), *Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800 – 1945*. Monumenten inventarisatieproject.
- Knoester, J.J. (2002), *Kernachtig Krimpenerwaard, 100 jaar plaatselijke geschiedenis*.
- Kroon, M. (2000), *Krimpenerwaardig, de geschiedenis van de Krimpenerwaard in woord en beeld*.
- Stenvert, R. e.a. (2004), *Monumenten in Nederland, deel Zuid-Holland*.
- Stichting Krimpenerwaard, *Monumenten in de Krimpenerwaard: in Haastrecht, Stolwijk, Vlist, Schoonhoven, Ammerstol, Bergambacht, Berkenwoude, Hollandse IJsselkerk, Krimpen aan de Lek, Krimpen aan den IJssel, Ouderkerk aan den IJssel, Gouderak: cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en objecten in beeld*.
- Topotijdreis.nl.
- Beeldbank RCE, kadastrale minuutplan.
- Streekarchief Midden Holland (bouwvergunningen en foto's)
- <https://archive.is/fX5jq#selection-225.0-225.29>. Website van H.& L. Boeve over Genealogie en Historie Gouderak.
- Golderake.nl. Website van de Historische Vereniging Golderake.

- Geschiedenisvanzuidholland.nl/verhalen/de-wederopbouw-architectuur-en-stedenbouw, Broekhoven, S., *De wederopbouw: architectuur en stedenbouw*.
- grofkeramiek.nl/sites/default/files/2017-07/SHG%20Nieuwsbrief%20no.%2043%20jan.%202015.pdf.